

به نام خدا

مختص منصفان عالی

اظهار نظر کارشناسی درباره:
مصوبات کمیسیون تلفیق برنامه پنجم
ماده (۲۴)

۱. تبیین ماده (۲۴) لایحه برنامه پنجم توسعه

ماده (۲۴) لایحه برنامه پنجم توسعه محوری‌ترین ماده در خصوص آموزش عالی در بین مواد تشکیل‌دهنده فصل علم و فناوری است، زیرا این ماده تداوم بخش بند «الف» ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه است که برای اولین بار در تاریخ آموزش عالی کشور، اداره دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌های کشور را از شمول مقررات حاکم بر اداره سایر دستگاه‌های اجرایی مستثنا می‌سازد و وضع مقررات مربوط برای اداره این‌گونه مؤسسات را به هیئت‌های امنا، به‌عنوان امین حاکمیت، واگذار می‌کند.

در حقیقت بیشترین ارزش افزوده جامعه حاصل از فعالیت‌های اصلی و تبعی دانشگاه‌ها و سایر مراکز علمی کشور است و به این لحاظ ماده (۲۴) لایحه برنامه پنجم توسعه مصوب کمیسیون تلفیق می‌کوشد، تا با تأکید بر تداوم رفع موانع اداری و اجرایی، جریان آموزش و پژوهش را در دانشگاه‌ها و دیگر مراکز علمی کشور تسهیل و تسریع کند و بستر حقوقی و قانونی لازم برای تحقق اهداف سند چشم‌انداز - یعنی ارتقای کشور به رتبه اول علمی، فناوری در منطقه آسیای جنوب غربی - را فراهم سازد.

نکته حائز اهمیت اینکه آن سوی اختیارات ماده (۲۴)، مسئولیت‌های مضاعفی است که مدیریت دانشگاهی را دربرمی‌گیرد و مدیریت دولتی گذشته را به مدیریتی پاسخگو و مسئولیت‌پذیر تبدیل می‌کند. بخصوص اگر توجه کنیم که بنابر مفاد ماده (۲۴)، مدیران دانشگاهی مجاز نیستند تعهدی اضافه بر کمک دولت - که در قالب بودجه‌های سنواتی اختصاص می‌یابد - برای دولت ایجاد کنند.

بر اساس این با اجرای ماده (۲۴) مدیران دانشگاهی ناگزیرند:

اولاً هرگونه تصمیم‌گیری درخصوص توسعه سازمانی و استخدام افراد را به تهیه گزارش امکان‌سنجی، تحلیل هزینه - فایده و تشخیص و تعیین محل اعتبار موکول کنند.

ثانیاً بخشی از نیروی خود را به برقراری ارتباط با جامعه و کوشش در جهت حل مشکلات و معضلات جامعه، بازاریابی برای محصولات دانش‌بنیان و تعدیل برنامه‌های آموزشی و پرورشی و متناسب با نیاز بازار کار اختصاص دهند.

ثالثاً حذف ساختارهای زائد و پرهزینه، تعدیل نیروی انسانی و جایگزینی برنامه‌های آموزشی بی‌محتوا و غیر مورد نیاز با برنامه‌های جدید و بازارپسند را در دستور کار خود قرار دهند.

۲. بررسی ماده (۲۴) لایحه پیشنهادی دولت و کمیسیون تلفیق

ماده (۲۴) لایحه پیشنهادی دولت ادامه بند «الف» ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم است، اما در دو مورد نسبت به آن دستخوش تغییر شده است. اول اینکه به تکلیف دولت نسبت به انجام آنچه که در لایحه عنوان شده است تصریح نشده و دوم اینکه در بند «الف» تنها به تأمین هزینه سرانه تربیت نیروی انسانی متخصص مورد تقاضای دولت - و نه کشور - اکتفا شده است که اعمال آن تمامی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دولتی را با

بحران مالی روبرو می‌سازد و امکان پاسخگویی به تقاضای اجتماعی آموزش عالی را از آموزش عالی بخش دولتی سلب می‌کند.

کمیسیون تلفیق با رویکردی اصلاحی رفع برخی از نواقص را مورد توجه قرار داده و با افزودن احکام جدید به لایحه دولت، ماده (۲۴) را غنا بخشیده است (هرچند که متن مصوب کمیسیون تلفیق نیز خالی از اشکال نیست). در این خصوص از جمله می‌توان به مجاز شمردن دولت در اجرای احکام ماده (۲۴) و چشم‌پوشی از احکام جدیدی که تضمین‌کننده بهترین شکل اداره دانشگاه‌ها و دیگر مراکز علمی کشور باشد، اشاره کرد.

نتیجه‌گیری و طرح پیشنهادهای مکمل ماده (۲۴)

پیشنهاد کمیسیون تلفیق در خصوص ماده (۲۴) به‌لحاظ تأکید بر تداوم بند «الف» ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه وافی به مقصود است. تصویب برخی از پیشنهادهای کمیسیون آموزش و تحقیقات به‌شرح زیر می‌تواند نواقص قانون قبلی را جبران کند.

– الحاق پیشنهاد کمیسیون آموزش و تحقیقات (پیوست ۲، صفحه ۵، پیشنهاد شماره ۲ بند «ح») به مصوبه کمیسیون تلفیق به شرح زیر:

«دولت موظف است ظرف سه‌ماه از ابلاغ قانون نسبت به اصلاح ترکیب و وظایف هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی، متناسب با ظرفیت‌های حقوقی این ماده و تنظیم حدود اختیارات حوزه‌های ستادی در امور این هیئت‌ها اقدام کند. با تأکید بر اینکه عضویت در هیئت‌های امانا به‌عنوان موظف اعضا تلقی شود و اعضا نسبت به نتیجه تصمیمات خود پاسخگو باشند. مصوبات این هیئت‌ها در صورت وجود اعتبار و مشروط به اینکه تعهد جدیدی برای دولت و مؤسسه متبوع ایجاد نکند لازم‌الاجراست».

– پیشنهاد کمیسیون آموزش و تحقیقات (پیوست ۲، صفحه ۵، پیشنهاد شماره ۲ تبصره «۱» ذیل بند «ی») به‌شرح زیر:

«وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و فرهنگستان‌های تخصصی کشور مکلفند ظرف ۶ ماه از ابلاغ این قانون، حسب مورد نسبت به طراحی الگوی قیمت تمام شده محصولات و خدمات علمی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌ها اقدام و برای تصویب به هیئت وزیران ارائه کنند».

– الحاق پیشنهاد کمیسیون آموزش و تحقیقات (پیوست ۲، صفحه ۵، پیشنهاد شماره ۲، تبصره «۲» ذیل بند «ی») به شرح زیر:

«وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند ظرف ۶ ماه از تاریخ تصویب این قانون نسبت به تدوین ضوابط لازم برای انتخاب مدیران دانشگاهی و اصلاح آیین‌نامه مدیریت دانشگاهی متناسب با جایگاه جدید هیئت‌های امانا و مدیریت‌های دانشگاهی اقدام و برای تصویب به مراجع قانونی ذیربط پیشنهاد کنند».